

Vredništvo:

na Travnjku št. 277. l. šadstr. (ono
skrbí tudi za razpečevanje lista).

Prejemajo se za plačilo vsakršna
oznanila tudi v neslovenskem jeziku.

Plača se za vsako nalono vrsto 5
sold., če so oznanila samo enkrat ob-
javljena, če dvakrat, 8 sold., če trikrat,
10 s. v. a. — Povrh tega se vsak
krat 50 s. za štampelj.

TRIDINNIK

za domače, slovenske in občne potrebe.

V Gorici, v petek 13. novembra 1868.

Izhaja vsak petek.

Velja po pošti pošiljana za celo leto
3 gold., za pol leta 1 gold. 60 s., za
četrt leta 80 s. Kdor sam po njo poš-
ilja, plača za celo leto samo 2 g. 80
s., za 1/2 l. 1 g. 30 s., za četrt l. 70 s.

Narodna pisma in razpisnice naj
se pošiljajo vredniti.

Posamni listi se prodajajo v Gorici
v bukvarnici S. Šohar-Jovi na Travnj-
ku po 5 soldov.

Prosimo besede

za nekaj djanjskih in osebnih
popravljkov!

(Goriški deželni zbor.)

L.

V listu št. „Slov. Naroda“ od 3. nov. t. l. v so-
stavku „Po deželnih zborih, III.“ se bere karakteristi-
ka (popis) tudi goriškega zbora. — Kdor našo razmero
in osebe na tanko—izra kulis—pozna, mora se berač
oni sestavek po mestih nehoté namuzniti. Ko bi hoteli
popravljati vse, kar kak časnik napačnega ali le na
pol resničnega iz kakoga kraja sporoča, morali bi imo-
ti samo za taka popravljavanja poseben časnik. Tudi tu-
kaj ne bomo popravljali vsega, kar bi lahko popravili;
nektere reči namreč niso za javnost, druge pa sogajo
pregloboko v osebnosti, in nevéčnega o osebah govo-
riti, dokler ni to prav silno, ni „Dom.“ navada. Na-
menili smo se bili že davno, podati karakteristiko na-
šega zbora z ozirom na letošnjo sejno dobo. „Narodov“
sostavek pa nam je ponudil priliko, spregovoriti tudi o
nekterih tacih okoliščinah in rečeh, o kakoršnih nismo
mislili govoriti. Vse pa sine ira et studio.

„Celotno podobo o goriških Slovencih... in
zvlasti o gorišk. zboru“—pravi „N.“ „je bilo težko si
napraviti.“ Radi to verjemo. Goričani smo čudni svo-
taci. Kdor nas hoče poznati, mora biti tukaj doma, ali
vsaj vdomačen in mora tudi Laho in njih razmere rav-
no tako dobro poznati, kakor slovenske razmere občne
in tukajšnje; poznati mora posebno tudi do zadnje nit-
ce mednarodne razmere med Lahi in Slovenci, med o-
mikanci in prostimi ljudmi; in sicer razmero in okoli-
ščine prav tako, kakor so, in ne misliti si jih takih,
kakoršne se morda komu le zdi, da so, ali kakoršne bi
bilo želeli, da bi bile. Naše razmere se ne dajo vselej
z vatlom vulgarnega Slovenstva, ali z idealno—sloven-
skim vatlom meriti. Št tem pa nočemo reči, da nas
ravno „Narodov“ spis tako meri in sodi.

„Pri zadnjih volitvah ni bilo videti prave organi-
sacije, ni bilo slišati o volilnem odboru itd.“ Kaj pa,

da ne! Tako agitacije nismo pri nas še nikdar popred
videli; le berite lansko „Domovino“ druge polovice
januarja. Imeli smo volilni odbor, sestavljen na pod-
lagi skušanj prve sejne dobe, in na podlagi Slovencev
v prid popravljenoga vojnega reda. Čisto slovensko-
narodnega vol. odbora se ve, da nismo imeli. Šlo je
pri volitvah narpopred za to načelo: Laška, vladi ali
prav za prav... in Slovencev neprijazna večina mo-
ra vsaj oslabeti, njej nasprotna stranka mora krojkeja
poslati; to dvoje elementov treba vsaj v ravnovažje
spraviti; kajti število večine Slovenci sami tudi po
popravljenem volilnem redu nimajo; v naj ugodnejšem
primorljeji—ako izvzamemo deželnega glavarja in kuo-
za—badškofa—je Slovencev mogoče spraviti v zbornico
deset svojih desetim Lahom ali sploh Neslovencev na-
spredi. Za večino je treba torej kompromisov, bodi,
da se na laški strani kak tak poslanec izvoli, kateri je
Slovencev pravičen, bodi, da se med zborovanjem za-
vsa o zadevo posebi umetno ali sam od sebe kak kom-
promis stori. Narodna slovenska politika v zbornici go-
riški je tedaj—ne gledé na mogočo različnost mnenjaj
med slovenskimi poslanci samimi—vsa odvisna od kom-
promisov. Večino imamo, če kateri neslovenski zbornik
z nami glasuje, ali če, o enakem številu glasov, glavar
svoj glas v našo desno tehtnično torilo položi. Da si
pa slov. stranka za kakó potrebo glas nekterih nam
pravičnejših poslancev zagolovi, mora jako pravično in
polno ravnati; če ne, je v nevarnosti, da se ji vsak
hip vse prekuene. Zraven tega tacoga laviranja se ve,
da se mora posluževati tudi navadne parlamentarne
taktike, meriti namreč na razrušenje nasprotno stranke
o glasovanji. Tak je položaj Slovencev v goriškem
zboru sploh, kedar je na naši strani edinstvo in vse v
nar boljem stanu. To lahko previdljive razmere smo
meli pred očmi, ko smo lani meseca januarja agitacijo
v omenjenem zmišlu pričeli. Kandidati, ki jih je takrat
„Domovina“ nasvetovala, niso bili samo njeni, ampak
volilnega odbora, ki je bil združba veljakov slovenskih
s tistima dvema možema (Pace-tom in Doljakom), ktera
sta bila v prvi zborni dobi Slovencev pravična. Do
poslednjih volitev (slovenskega vel. posestva) je šlo v-

Podlistek.

I.

**Kakó je Petar, Matajúrác, par
sudáteh po sojlm duome zdihavu.**

(Zlucú po Špietarsko *) Kohariak postopač.)

Poslušajte parjateli!

Biu je Pétar, Matajúrác, velk inak, de ha je bluó
strah videt'. Kar je hodu, se je zemjá tresla pod njohá
nohám'. Vse čete so ha radé videle, takú je biú rá-
van, in vsi so ha radi par diele imiel', takú je biú
bardák. Pa tud, kar se mu je zdielo, je poležú, an o-
bedan ha nié mu parsilt, de bi se ta' z hórkehá siena
uzdihnu. Z' nó besiedo: takú mu je šlo dobro, ku tie-
jacu, ki vesetú od vejce do vejce u sončnem bliskufar-
li, an dok se mu zdi, na vsaki poseda. Pa vesté, de
vse dóbno vzame na svieto ankrat konác. Tud Petrá
je čakalo tarpljenje: Klican je biú za sudata. Se vié,
de kapitanih, kater jih je zbieru, nié tetú pustit' takeha
ináka ta doma. Itú je muoru tadá naš Petar u Vidam,
an se pardružit' Vidamakemu Rahuméntu.

Še adan, Balent Piskerju z Matajurja, je stopu tu
tist Rahumént. Pa ku sta paršla Pétar an Balént v Vi-

dam, so jih hitro ločil. Petar je paršu med Laho an
Balént ravno takú. Se vié, de je biú Petar med njimi,
ku zvuonac brez denkejna. Zavójo tehá mu je bluó
težkuó par sarce. — Nié tarpielo dúbo časa, pa su jih
pejal' u Benetke. Tu Meštre su jih diel' tu barko. Petar
nié videu pried tu Matajurje, se zastóp, ne barke ne
velike uodé. Ku zahléda barko, njemu n aznano rieč,
sklikne vas začuden: A Ježúš parpomajte, kaka vintu-
la je! — Stop' tadá tu to-le vintulo, an se peje eja po
uodí. Buj ku se bliža Bonetkam, buj se šir'. Petar zjá,
stárni, an debelo hlela, ku uca, kar veliceha pisá
zahléda. — Na' nkrat se mu usta razstehnejo, an z njih
to-le besiede parleté: A Ježúš, kak potók je! Z' Be-
netak je paršu za'n miesse u Grádae na Stajerskem.
Tam je ča' h' niemák med judmi, an lašk tu Rahumén-
tu. Hodit' je muoru u mraze na vahto po noej an po
dnev'. Ustajat' je muoru, kar so mu akuazoval', an iti
ležát, kar so druhi tiel', an, duor nié buhu, je biú u-
klenjen, an še celúo topén. Kar je Petar tuó-le videu
an obéutu, je ratavu vsak dan buj žalostan. Za nieki
časa zahléda na ciest Balenta Piskerjoveha, ki je stau
tu, ni druhi kozarni. Hitro se mu bliža, in se mu zač-
ne partoževat. Na zadnje prav': O muoj Balent! Buh
me parnes' še 'nkrat živchá, hoh Matajur, eja damú.
Takú bom vesetú, Bohú hvaležan za to-le zaželjeno
dóbrúto, an bráman, de še mački por'čem „Vi.“ —

*) To je, v naréčl benéškú Slovenov, kater se govori v št.
Petru nad Čividodom. Vr.

se prav, „Dom.“ je povsod zmagala. Znabiti pa, da ravno zato si je laška stranka prizadevala, sibi nasprotno moč novih izvoljencev s tim podkopati, da je naš volilni odbor razrušila in z nekaterimi slovenskimi udi njegovimi nov kompromis naredila, kateri je segal čez volitve velikega posestva tudi že v novi zbor in se oziral na voljenje njegovo za deželni odbor in za Dunaj. Vse te reči namreč so bile dogovorjene, predno se je zborovanje pričelo. Prišedši skupaj, smo gotovo mnogi želeli, da bi bilo sej, kakor hitro mogoče, konec. Gladé na tedanji stan reči sem se že večkrat Bogu zahvalil za dar pozabljivosti in spravljivosti. Pa tudi čas je mogočen mojster. Osemnajet celih mesecev je preteklo od sklenitve lanske seje dobe, do začetka letošnje (22. avg.) in koliko reči se ni v tem času spremenilo in popravilo, in sicer ne na slabše! „Domovina“ veselí, da je njeno tedanje stališče opravičeno, in da je bil lanski slov.-laški kompromis zares *ad hoc*. — Letošnja zborna doba je našla nas, pa tudi Laho, celo v drugem, nas v veliko boljšem položaji; Slovenci vsi smo bili že skoraj v klub zedinjeni; sluhali smo se kot klub, posvetovali kot klub, toda jarma ostre discipline, kakoršna je v klubih navadna, nismo še prav vajeni tor se nismo dali enkrat za vselej vkloniti; v narodnih vprašanjih pa smo bili popolnoma edini in gladé realne postave n. pr. in nénega jezika smo se bili prav formalno z glasovanjem zavezali, da bomo tako glasovali, kakor smo. Impozantna je bila tudi disciplina o glasovanji zastran šolskega nadzora in dotičnih dr. Pajerjevih katoličanom krivičnih nasvetov; s pomočjo dveh Lahov smo mu vse podrlí. Velik pregrešek zoper disciplino je bilo izostajanje nekterih poslancev iz občin sej; zlasti o onem ne vemo, zakaj je poslanstvo sprejel, ako ne mara v zbor hoditi. Narazen smo šli namo v dveh zadevah: enkrat, ko je šlo za razdruženje nekterih občin, in drugokrat, ko je šlo za povlhanje plače laškemu vodji učitelju kmetijske šole na 1500—2000 gold. Iz tega poviška so naredili Lahi nekaj takega, kakor je pri ministrih „Cabinetsfrage.“ Eden v zrokov, zakaj se niso marali nekteri slov. poslanci podvreči formalni klubni disciplini, bil je ta, da so si mislili, kaj nam pomaga sklepanje v slov. klubu, če v občini seji večine nimamo; večine pa nimamo, če nista z nami D. in P.; če se pa stisnemo sami Slovenci v čisto narodni klub, pahamo od sebe stara naša prijatla. In res je nastalo, kakor se zdi, pri njih nekako tiho mrzenje, da si sta bila v naš klub povabljeni. Ker ju je pa tudi laški klub vabil, sta odrekla tu in tam in pridržala si svobodo za vsak primerljaj. Lotos, ker je na levici, ako nekaj sej izvzamemo, dveh poslancev manjkalo (De Pretis-a in Dottori-a), ni bilo na glasu omenjenih dveh „divjakov“ (die „Wilden“ se imenujejo v dunajskem drž. zboru tisti poslanci, kateri niso v nobenem klubu) toliko ležeče, ali v prihodnje, kdo ve, kako bo?

Toliko o lanskih volitvah in dotični agitacijski organizaciji ali pomanjkanji organizacije, o podobi in večini našega zbora, in o slogi ali neslogi slovenskih poslancev.

Izjemna postava v zbornici poslancev.

Pod tem naslovom piše Ljubljanski „Triglav“ tako-le:

„V seji od 3. t. m. se je obravnaval v zbornici poslancev načrt postave zastran izjemnega stanu. Deroča naglost, s katero ljudski zastopniki vse predloge rešujejo, naletela je tu na zadržek, ker je en poslanec izred manjšine, katero so razvpili za reakcionarno, prevzel nevhvaležno nalogo, pokazati cislajtanskega zastopstva večini, ktera v neomejeni zaupljivosti v zmislu ministerstva naprej dirja, pokazati jej nevarnosti, ki tičijo v predloženem načrtu izjemne postave. V vsej zbornici poslanški, v kateri liberalizem vsak hip vskipi, bil je en sam poslanec, ki je v splošni debati o kočljivi tej reči misli izrekal, ktere so — kakor dunajski „Tagblatt“ pravi — gotove sočutja najprednje liberalne stranke. In — kakšna ironija! — ta sami in edini je izmed „neliberalne“, „feudalnoklerikalne“ opozicije!“

Po tem, kar časniki o tisti seji zbornice poslanške

govorijo, smemo se po pravici ponahati, da je tisti državni zbornik poslanec s Kranjskega. Govor Svetea ov (iz kterega je „Dom.“ že enkrat poglavitno črtice prinesla Vr.) liberalni, neodvisni časniki skoz in skoz hvalijo, in zlasti Suselka-va „Reform“ imenuje-ga „izvrstien“ („gediegen“) govor. Pravi liberalci in neodvisni časniki so imeli zopet enkrat priloznost, videti, kakošne baže da je tisti do nebes povzdigovani liberalizem, kateri zdaj v Avstriji zvonec nosi.

Tako „Triglav“; Bog varaj, da bi se bila „Domovina“ predrznila, o gosp. Svetea u kaj takega pisati.

Državni zbor.

Zbornica poslancev. Glasovita postava zastran izjemnega stanu sploh in sedanjega izjemnega stanja na Českem je potrjena. To so bile zanimive in deloma viharne seje. Zvonec nosita Svetea in Greuter. Iz Svetea-ovoga govora v generalni debati smo že enkrat nekaj črtice posneli. Vsi svobodoljubni časniki na Dunaji in drugod, tudi praška „Correspondenz“, njegov govor jako hvalijo. In res je polno torbo lepih reanj pred zbornico razpoložil. Tudi v nadrobni debati sta govorila med drugimi Svetea in Tomau (poslednji pri 8. 11.) Marsikaj ostrege se je reklo zoper vlado, marsikaj nasvetovalo, kar je merilo na omejenje vladine vsega močnosti gladé izjemnega stanu. Na zadnje pa je vendar obveljal predlog vladin, oziroma odborov, toda s tako večino, da je zmaga bolj poboja podobna, ko zmagi. Sprejet je namreč vladi ugodni nasvet z 78 glasovi proti 76; v tistih 78 glasovih pa je zapopadeno tudi 7 ministerskih glasov, tako da če te odbijemo, pokaže se nam prav za prav manjšina, in to je skoraj nezaupnica ministerstvu.

Po sprejetí tej postavi se je obravnovala postava o izjemnem stanu na Českem. Zoper to je govoril poslanec Greuter obširno. Dolžnost je — pravi — poslančova, da resnici dá, kar resnici gré, ker tukaj gré za volik narod avstrijski. Vprašanje je rešiti: ali je vlada v izjemni stan dala Prago zavoljo razuzdanosti 4. oktobra, kateri so grajanja vredne, ali da bi se zatrlo državnoopravno nasprotstvo na Českem. Jaz mislim, da to drugo je bilo vodilo vladí. Greuter bere nekoliko vrst iz pisma praškega župana, ki pojasnuje, kaj in kako se je godilo. Pravica zborovanja je bila na Českem le na papirji in s časniki postopajo sodnije, da bi stari Muraviev, ko bi iz groba vstal, veselje imel videti, da ga prekosijo Avstrijanci. Praški mestjani so v težavnih časih zvesto državljanse se ukazali; je morebiti rop in umor zahteva narodnega programa Čehov? Zarad oklicev, ki so jih v Pragi našli na uličnih vogalih, opominja zbor, naj se spominja škandalov v Bonn-u, ki jih je policija naredila. O čerkvenih zadevah se tudi zoper verske reči sme pisariti, zoper postave novega časa pa nič ziniti. Iz enega gorjé padamo v drugega; Magjari si merijo čevlje po svojih nogah, pri nas pa bi se morala noga posekati po čevljih, to pa bolj. V daljem govoru pride govornik do dunajskih časnikov ter pravi, da v nebó povzdigujejo punt na Španskem; kraljico špansko imenujejo le „gospó Izabela“, in še tako daleč utegnejo priti, da bodo govorili od gospóda Fran — Jožefa — — (Pr teh besedah pa nastane tak hrup na levi strani in v središču levem, da predsednik govornika, po tem, ko je zadelo besede preklinal, ustavi govor. Poslanec Greuter zapusti zbornico.) Ko se je pomirilo, so govorili še drugi in tudi minister Giskra je poprijel besedo in opravičeval zaukaz izjemnega stanu na Českem. — Pri glasovanji za prvi del odborovega predloga (to je, državni zbor naj vednost vzame izjemni stan) vstane skor cela zbornica, — za drugi del pa (da ga za upravičenega priznava) vsa levica in vsa sredina. In tako je bil konec viharne seji.

V torek 10. t. m. v 144. seji se je začela pretresati brambovna postava (poročevavec Gross). To je gotovo naj važnejša obravnava. — Delegaciji se nisto snidli 12 t. m., ampak ste odloženi za prihodnji ponedeljek. Tudi v ogerški spodnji zbornici so se vsi delegati na levici poslanstva za og. delegacijo odpovedali.

Ogled po svetu.

Na zahodni telesnici na Českem se je zgodilo 10

t. m. strašna nesreča. Vlak za ljudi, s katerim se je peljal v Prago na transport vojakov (urlauberjev) 26. infanterijskega polka, je obličal v snegu in je prišel za njim vlak z blagom. 29 vojakov je ostalo zmačenih in koj mrtvih, 61 pa močno in nevarno potlačeni. Brž so jim poslali mnogo zdravnikov na pomoč.

V Parizu v francoskem kolegiji (Collège de France) bo imela stolica za slovanski jezik in književnost slovansko posiljal naslov: stolica jezikov in književnosti slovanskih.

9. t. m. se je pričel na *Dunaji kmetijski zbor*; zbralo se je 28 poslancev kmetijskih družeb. Naša kmet. družba goriška je poslala g. Fr. grofa Corouini-a, župana št. peterskega. Razdelil se je zbor (po predlogu dr. Costa-vein) v 6 odsekov.

Ljubljana. V drugem občnem zboru društva „za brambo narodnih pravic“ se je mnogo zanimivega obravnavalo in sklenilo, med drugim je sprejet nasvet da se bode društvo imenovalo „Slovenija.“ Več drugokrat.

Rekrutba, pa še po starem načinu, je ukazana in mora do božiča končana biti; vzelo se bode iz noogerskih dežel 56.548 novincev, in sicer iz Štajarskega 3269, Koroškega 1019, Kranjskega 1513, Primorskega 1529.

Dopis.

Iz Dutovlj (blizo Sežane) 9. nov. — Povejte mi, koliko udov šteje v ktemu kraji družba sv. Mohora, koliko naročnikov šteje ta ali ta časnik, ali pa koliko čitateljev hodi v čitalnico in kaj berejo, pa vam povem, koliko kaže tam ura narodne in občne omike. S tim vatlom merim jez napredek in omiko, a ne stojem, kolikokrat kdo „živio“ zavpije in komu ali čemu ta „živio“ volja. Za vse „živio“-vekanje ne dam jez pol vinarja. Zatorej mi je dobro djalo, ko sem v dopisu iz Volč v posl. listu „Dom.“ čital, da tudi ondašnji dopisnik zasluge naših mož med drugim, po tem mori in cenj, da kaže na pomnoženo število družnikov sv. Mohora. To je pravo; v tem se vjemava.

Ménim torej, da se ne pregrešim zoper ponižnost, ako se tudi gléde našega kraja pobaham, da smo ozir družnikov sv. Mohora prav na dobrem; priča temu koledarček družbin na strani 114. Drugi dokaz, da napredujemo, je naša mladina, ktera se pridno vadi v prepevanju slovenskih pesem i v čistem govoru. Od več strani se že tudi sliši: Čitalnico moramo pri nas ustanoviti; — sram nas bodi, če ne!

In dozdeva se mi skoraj, kakor da bi bila čitalnica že ustanovljena, kajti Dutovljčan je mož beseda; kar obeča, dovrši.

Drugi krat kaj več, ako drago *); nadejam se, da bom imel „Domovini“ sporočiti že v kratkem novico, da se čitalnica napravlja. *L. Dutovljški.*

Iz Mirna (pri Gorici) 11. novembra. — 8. t. m. se nas je zbralo mnogo rodoljubov in smo pretresovali, kako bi se v veliki Mirenski občini čitalnica napravila. Izvolili smo šest odbornikov, kateri imajo vse, česar treba, pripravljati. Prav veselilo nas je, da se je tudi naš gospod župan Scalettari našega posvetovanja vdeležil; čast mu, da se ne le ne vstavlja, ampak celo podpira naše namere.

Pa še nekaj naj ti, „Domovina“, kot skrivnost povem. Tudi v sosednih *Sovođnjah* se. kuha nekaj takega kakor pri nas. Dobro srečo! *Z.*

Iz Solkana. (*Razpor zastran pristojnosti*). Županstvo Solkansko ni hotelo dati nekemu krčmarju za dan 8. t. m. dovoljenja za ples, in to, iz tehtnih vzrokov. Krčmar se pritoži pri c. k. okrajnem glavarstvu in doseže neposrednje dovoljenje; ob enem se županstvu naroči, naj skrbi za red. Župavstvo vidi s tim razžaljene svoje pravice, tim bolj, ker je odpadla tudi navadna plesna taksa in se je pritožilo pri c. k. namestništvu. Odlok o svojem času naznimo. — To drugim županstvom na znanje. — *k.*

Domači novičar.

(*Naši srednji šoli v Gorici*) V gimnaziji je spre-

* Vselej drago.

Vr.

jetih 50 novincev, kateri so po navadni sprejemni preskušnji razdeljeni tako, da je 15 odloženih za novovpeljani pripravljavni razred *), ostali pa, vsi skup, bodo se podučevali s ponavljanjem vred v onem samem (I.) razredu. V II. razredu so učenci po narodnosti razdeljeni na dvoje razdelkov, kakor dosihmal. — Na roalki je 70 novincev; pripravljavnega razreda za zdaj ne bode, ampak še le o Božičih mislijo poslati nezmogljive učence v gimnazijako pripravljavnico, ktera bi bila potem takem skupna za obe srednji šoli. — Pomembljivo je to, da na gimnaziji ni bilo še nikoli tako malo, na roalki še nikoli toliko novovstopnikov, ko letos; navadno je bilo to narobe. — Za slovonščino na gimnaziji manjka učitelja. (Prof. F. Robec je letos na drž. gimn. v Trstu).

(*Čitalnica goriška*) bo imela v ponedeljek, 16. t. m., občni letni zbor, kteremu so s tem v imenu odbovomem vsi udje uljudno povabljeni. Razun navadnih reči, jo na dnevnem redu tudi dvoje izrednih prav važnih zadev, namreč, popravljenju nekterih točk v pravih in posvetovanju zastran novega stanovanja z veliko dvorano, ki je zdaj društvu na ponudbo.

(*Pedagoška bogosl. semenišča*). Centralno bogoslovsko semenišče goriško obhaja letos 50 letni spomln svojega ustanovljenja in odpora kot centralno, 11. novembra 1818. Posebnih svečanost ne bo; samo tržaški škofjski list prinaša zgodovinsko črtico iz perosa g. prof. St. Kocjančič-a.

(*Duhovsko-osobna sprememba*). Č. g. Peter Trvičan je prestavljen iz Ajela v Kavencan za kaplana.

Govori

na taborji Šempaskem.

(D. J. J.)

Dr. Lavrič: Slovenski možje! Vsak človek ima svoj poklic in svoja opravila, ktera opravlja sebi v korist ali v škodo. Prav tako ima vsak narod svoja deželna opravila, ktera opravljajo javni uradniki njemu v srečo ali nesrečo. Ti gospodje so v vedni dotiki z ljudstvom. Nekterim plačujemo davke, drugi opravljajo politična opravila, in zopet drugi so naši sodniki. Ker so ta javna opravila prevažna, je očitvidno, da se morajo te službe deliti le takim možem, kateri najbolje poznajo deželne okoliščine, in kateri z narodom vred isti jezik govoré in pišejo in to v namen, da se ljudstvo in uradniki razumejo v pogovorih in pismenih napravah. To tirja tudi čast in dostojanstvo naroda. Ako bi se drugače ravnalo, nastati mora veliko zmot, krivičin škoda (klici: Bogme, da!), to resnico vsak človek lahko razume, in tako se godi tudi po celém svetu. Le mi Slovenci smo tako nesrečni, da nimamo takih uradnikov, posebno mi goriški in tržaški Slovenci se moramo hitro pritožovati, ker je pri nas veliko uradnikov, ki ne znajo slovenski še govoriti ne. Iz tega izhaja gotova škoda. To dokazuje govornik z nek. erimi podučnimi zgledi iz svojega pravniškega življenja in nadaljuje:

Pa ne samo pri nizkih gosposkah se tako godi. Še hujši je pri visokih. Pri naši nadsodnji v Trstu ni nobenega svetovalca, ki bi znal slovensko pisati ali slovensko govoriti. (Klici: Slabo!) Ali je to prav! (Ni prav!) Pa tudi postavno ni. (Ni! ni!) Ker so naše postave v tem obziru že precej dobre, le premalo so razglasene, zato pripustite, da nekatere borem. §. 13. sodnega reda od leta 1781 se glasi: „Obe stranki, kakor tudi nfuna pravna zastopnika se imajo v svojih pravnih govorih poluzevati jezika v deželi navadnega.“ §. 165. pa ukazuje to: „Vsaka priča se ima posebej prestiskati, povedbo pa se imajo kolikor je mogoče z lastnimi besedami prič zapisovati, in vsaki po končanem ispraševanju dajati, da jih sama prebere in podpiše.“ §. 166. velevala: če svedok med prebranjem hoče nekoliko premeniti svojo povedbo, ali ji kaj pristaviti, ima se na koncu vse zapisati prav z njegovimi lastnimi besedami. Ministerijalni dekret od 17. marca 1862 pa ukazuje v 4. §. da morajo sodnije v slovenskih deželah slovenske vloge sprejemati in kolikor mogoče slovenskim stran-

*) V tem pripravljavnem razredu se uči samo verstvo (skup s priporazredniki) materini in nemški jezik in računstvo. Vr.

kam izdajati odloke in rešitve v slovenskem jeziku. §. 5. dovoljuje se, ako bi se potreba pokazalo za povabila in dekrete vsake vrste poskrbeti potrebne natismeno obrazko. Glasoviti §. 19. urzavno osnovnih postav od 21. decembra 1867 se glasi: Vsakemu avstrijskemu narodu je zagotovljena narodnost v šoli, v uradnih in sploh v narodnem življenju.

Postave so tedaj precej dobre, ali izpolnjuje se ne. Kdo je tega kriv? (Uradniki), dobro, pa tudi naša poprečna sužnost, saj ziniti nismo smeli; potem pomankanje narodnih šol. A zdaj smo Slovenci sami večidel tega krivi. V dokaz prašam, ali so vsi naši župani pokazali, da so zares slovenski župani? (Ne! niso!) Niso. Še zdaj počajo nekteri po slovensko uradovati in ne skrbé, da bi si dobili pisarja, ki bi znal slovenski.

Ali smo stopivali v uradnijo tirjali ali saj prosili, da se zapisniki slovenski pišejo, da bi se mogel vsak sasilšano sam prepričati, ali je res tako pisano, kakor je on govoril? (Homo!)

Ali smo tirjali od naših advokatov in notarjev, naj slovenski pišejo vse tožbe, prošnje in pogodbe, da bi jih vsakdo sam razumel? Nismo, (nismo zato ker ne znajo.) In vendar plačamo vsakdo delo, kdor pa plača, smo tirjali, da se opravek tako opravi, kakor on želi.

Najbolj krivi so pa tisti, ki imajo postave izpoljavati in jih ne izpoljujejo, odzdej napraj mora vse to drugače biti.

§ postavo v eni roki, v drugi pa z večno pravico, ki jo je stvarnik podelil vsakemu narodu, koga se homo hali? (Nikoga!) Tirjamo tedaj in tirjamo neprenehoma, saj mora vsak svoboden narod sebi v korist sam delati.

Nekteri pravijo sicer, da se ne more po uradnih slovensko pisati, ker ni naš jezik za to dober. No pred celim svetom rečem: To je nesramna laž. Kdor naš jezik le malo pozna, mora priznati, da je lep in bogat. Kdor ga pa ne pozna, in se ga tudi učiti neče, ta naj molči, in naj ne sodi lepi naš jezik po svoji nevednosti ali trmi. Drugi celo trdijo, da Slovenci sami ne želé, da bi se po uradnih slovensko pisarilo. (Ni res! Mi smo za naš jezik!) Glejte tako nas črnijo naši sovražniki. Osramotite jih, in potrdite tretji predlog našega dnevnega reda s pristavkom vred, **da se ima začeti po uradnih po slovensko uradovati brez odloga.** Mi čakamo od leta 1781, tedaj že dolgo časa; vrh tega ne poznajo omenjene postave nobenega odloga; zakaj neki bi pa mi manj tirjali od postav. Trpeli smo Slovenci dovolj, potrdite tedaj celi predlog v čast n slavo mili nam domovini!

G. predsednik bere 3. resolucijo in ljudstvo jo sprejme soglasno.

Slovenska društva.

(Po „Novicah“)

— (Narodno politično društvo) je imelo v saboto 17. p. m. svoj prvi občni zbor. Predsedoval je gosp. dr. Jan. Ahačič, vladni komisar je bil g. Gutman, prvi magistratni svetovalec. Zbralo se je nad 80 udov, večidel tukajšnjih. Ko je prvomestnik s kratkim ogovorom pozdravil prvi občni zbor narodnega političnega društva na podlagi dovoljenih pravil, je začasni tajnik g. dr. Papež poročal o pravilih, potrjenih po c. k. deželni vladi, in o opravilih, ki jih je imel dozdej začasni odbor, ter je naposled naznanil, da se je dozdej že vpisalo 421 udov. Potem je g. dr. Jan. Bleiweis proprijel besedo in govoril o zedinjenji slovenskih pokrajin v eno administrativno skupino. Ta točka — je rekel — stoji dandanes na dnevnem redu vseh Slovencev; to vprašanje je prav za prav „slovensko vprašanje“, ker brez primerne rešenja tega vprašanja nimajo Slovenci zaradi ravnopravnosti narodne nikakor varnega zavetja. Prestopivši na zgodovinsko polje je dokazal, da že večkrat, kar so Slovenci pod sl. vladno habsburško, so slovenske pokrajine bile že več ali manj politično, administrativno in sodnijsko zedinjene. Kar je tedaj že bilo, utegne sopot biti. Da pa se slovenskemu narodu samemu odkrije pogled v pretokle čase, kako so bili nekdej Slovenci združeni, in da se tudi nasprotnikom te ideje izpriča, da je ta želja Slovencev zgodovinsko upravičena, nasvetoval je govornik, naj se spiše prav po domače (popularno) knjižica, kakoršne dozdej še nimamo, in

v kateri se po zgodovinskih preiskavah dokaže, kdaj in kako so bili Slovenci vsi ali večina njih v eni politični, administrativni, sodnijski skupini. Naposled pa je stavil sledeča dva predloga: 1) Narodno politično društvo sklene resolucijo, po kateri se priznava potreba, da se na postavno-ustavni poti dela na to, da se Slovenci zedinijo v eno politično administrativno skupino. 2) Odbor društveni naj skrbi za to, da se spiše knjižica, v kateri se a) na podlagah zgodovinskih dokaže, da je želja takega zedinjenja upravičena, b) da je to zedinjenje v varstvo narodne ravnopravnosti Slovencev potrebno, in c) Avstriji koristno. Oba predloga sta po kratki debati bila soglasno sprejeta. (Konec prih.)

— (Odbor Matice slovenske) je imel 15. oktobra svojo 22. sejo. Vnanjih odbornikov to pot ni bil nobeden pričujoč. Predsednik gosp. dr. Toman prične sejo s srčnim pozdravom, po katerem pa naznanja, da neprenehoma vnanja opravila, katerih ne bodo še tako kmalu konec, da bi mogel, kakor bi rad, spolnovati dolžnosti Maticiinega predsednika, ga silijo v odpoved predsedništva. — Potem bere gosp. prof. Lésar tajniško sporočilo, v katero so bili vpleteni mnogi predlogi zaradi izdavanja knjig itd., ki so se preudarjali in rešili. Predno je imela biti volitev novega predsednika, je g. dr. Jan. Bleiweis, obžalovanje izrekel, da g. dr. Tomana, kteremu gró velika zasluga, da je Matico v življenje sklical, silijo važna in mnogovrstna opravila na državnem polju, da se za zdaj predsedništvu odpovedati mora; govornik tedaj predlaga: naj Maticiin odbor svoje žalovanje o odstopu njegovem razodene, obenem pa odstopivšemu gosp. predsedniku zahvalo izreče za ljubezen, s katero je vseskozi objemal to imenitno narodno ustanovo, ter naj ga prosi, da jej isto iskreno ljubezen v prihodnje ohrani. Vse zbor vstavši soglasno pritrditemu predlogu. Po nasvetu dr. Bleiweisovem bil je potem g. dr. Costa gledé na svoje mnogezasluženo delovanje v odboru Maticiinem za predsednika izvoljen, in ravnó takó gospoda prof. Vončina in generalvikar Kos zopet za podpredsednika, gosp. dr. Zupanec za blagajnika, prof. Lésar za tajnika, prof. Vavrá za knjižničarja, prof. Marn za zapisnikarja, prof. Solar za pregledovalca društvenih računov in gospoda Ivan Vilhar in prof. Marn za ključarja izvoljeni; vsem pa se je ob enem zahvala izrekla za njihovo delovanje na korist Matici slovenski. Gosp. prof. Lésar se je branil še dalje tajništvo oskrbovati in je predlagal, naj se razpiše tajništvo; njega žalijo, je rekel, grdi osební napadi, ki mu grenijo delovanje. Dr. Bleiweis, prof. Marn in prof. Vončina kažejo, odkod ti napadi izvirajo; kdor je že toliko delal za Matico našo kakor prof. Lésar, in kdor je s tako majhno remuneracijo za veliko opravilstvo prihranil Maticiinemu zakladu že čez sedem stotin, kakor prof. Lésar, takega moža ne more omadeževati blato, ki se na-nj meče. Na soglasno prošnjo odborovo je obdržal prof. Lésar tajništvo. — Zagotovilo visokocenjenih naših pisateljev gosp. Koseskega in gosp. Čafa o literarni njihovi zbirki je bilo z živo zahvalo sprejeto, kakor tudi ponudbe gospodov profesorjev Erjavca, Tuška, Majcigeru in Lajca z velikim zadovoljstvom zaslišane. — Ker je dramatično društvo za letošnje glediščino leto odložilo stop na javni glediščini oder in ker je deželnemu odboru nalogo dal deželni zbor, naj o subvenciji slovenskih dramatičnih iger nasvetuje prihodnjemu deželnemu zboru, bila je rešitev prošnje dramatičnega društva, katero želi 300 gold. podpore iz maticiine blagajnice, začasno odložena. — Prošnji g. prof. Marna, naj se učencem gimnazije ljubljanske daruje nekoliko iztisov „slovnice českega jezika“, „štirih letnih časov“, „vojvodstva kranjskega in koroškega“ in „rudnoslovja“, se je zadostilo. — Zarad javnega oklica o nabiranju narodnih pesem, pripovedek itd. je bil prof. Solar naprošen, naj ga on osnuje, da se potem razglasi po časnikih.

Borsni kurs 11. t. l. Metall. 58:20; narodno posojilo 63:30; London 117:—; adžjo srebra 115:—; cekini 5:58.

Loterijske številke. Na Dunaji 6. t. m. 37, 32, 70, 30, 72. — v Trstu 11. t. m. 26, 58, 86, 84, 59.